

Nyt fra historisk Videnskab.

Dansk Historieforskning har paa mange Maader draget Fordel af de talrige historiske Kilder, Brevstof og personlige Optegnelser saavel som Godsarkivalier, der er bevaret rundt om i Landet, navnlig paa vore gamle Herregaarde, og i Reglen med stor Imødekommenhed er stillet til Raadighed for Forskerne. For den egentlige Statshistories Vedkommende behøver man kun at nævne Edv. Holm, som til sit store Værk har kunnet benytte adskilligt Brevstof fra Bregentved og Ravnholt, og Aage Friis, der har faaet Adgang til de Bernstorffske og P. Vedelske Privatpapirer. Heller ikke P. Lauridsen vilde have kunnet give de livlige og ejendommelige Personskildringer i »Da Sønderjylland vaagnede«, hvis han ikke havde haft Raadighed over det rige Brevstof, som for en stor Del blev stillet til hans Disposition af Efterkommerne. Hvad der gælder Statshistorien og den politiske Historie har selvfølgelig i endnu højere Grad været Tilfældet med Kulturhistorien. Enhver ved, hvad Bobés og Chr. B. Reventlows Offentliggørelse af Papirer, efterladt af den Reventlow-Schimmelmanske Kreds har betydet for vort Kendskab til Tankegang og Liv i Overklassen i Danmark og Hertugdømmerne ved Overgangen fra det 18. til det 19. Aarh. Ogsaa den rige personal- og slægtshistoriske Litteratur kan nævnes, først og fremmest et Værk som Bobés om Familien Ahlefeldts Historie. For nylig har yderligere Grev F. Ahlefeldt gennem sin Biografi af Elise Ahlefeldt givet en Prøve paa sit Arkivs Indhold og derved et værdifuldt Bidrag til den tyske Litterærhistorie i første Halvdel af det 19. Aarh. I adskillige Tilfælde har Adgangen til privat Brevstof medført en retfærdigere Vurdering, end der tidligere var den almindelige. For Eksempel har A. G. Moltkes Minde utvivlsomt vundet, da hans forskellige Mindeskrifter blev draget frem af Arkivet paa Bregentved. Adskillige Personer er gennem Benyttelsen af deres Breve og private Papirer blevet sikret en Plads i Danmarks Historie. Hvem vilde have skrevet en Biografi af U. A. Holstein,

om man ikke havde haft Adgang til hans Papirer? Selv en Mand som J. O. Schack Rathlou vilde neppe være bleven andet og mere end et sjældent nævnt Navn, hvis hans Papirer ikke havde fundet et sikkert Gemmested i Arkivet paa Ravnholt og var blevet gjort tilgængelige for den historiske Forskning. Ogsaa Godsarkiverne har deres store historiske Værdi. Alle kender Rasmussens Bog om Gisselfeld, Brasch's om Vemmetofte, Jensens om Gaunø, Lunn's om Knabstrup og fra de sidste Dage Wedell-Neergaards store Værk om Svenstrup og H. Rosenkrantz' om Rosenholm. Kun gennem slige Arbejder, udarbejdet i tilstrækkelig Mængde og skrevet af Folk, som har Blik for de historiske Problemer, er det muligt at lægge den faste Grund, hvorpaa der kan opbygges en udtømmende Forstaaelse af Fortidens Landboforhold og fældes en retfærdig Dom over Godsejerstandens Indsats.

Ganske vist har den enkelte Historiker i Reglen kunnet skaffe sig Rede paa, hvor de mest fremstaaende af vort Lands Styrere i Fortiden har efterladt sig Hovedmassen af deres Papirer. At A. G. Moltkes Efterladenskaber maatte findes paa Bregentved og Chr. Ditlev og Ludvig Reventlows paa Christianssæde, Pederstrup eller Brahetrolleborg var paa Forhaand sandsynligt. Uden metodisk Undersøgelse vil denne Viden dog altid blive tilfældig. Venskabs- og Slægtsskabsbaand rakte vidt omkring indenfor den danske Adel, og de mærkeligste Steder kan der findes Kilder af historisk Værdi.

Det er derfor en naturlig og vigtig Opgave, som er bleven taget op af det danske Videnskabernes Selskab paa Initiativ af Professorerne Aage Friis, Johs. Steenstrup, Rigsarkivar Kr. Erslev og fhv. Overbibliotekar H. O. Lange. I Mødet 1. December 1922 har Selskabet nedsat en Kommission, bestaaende af de nævnte 4 Herrer — hvortil senere som Sekretær er kommet Nedskriveren af disse Linjer — og overdraget dem ved en systematisk Gennemgang af saavidt muligt alle Privatarkiver og Privatbiblioteker, i første Række paa de forskellige Herregaarde, at skaffe den historiske Forskning Rede paa, i hvilken Udstrækning der rundt om i Landet er bevaret Kilder til vort Lands Historie. En anden Kommission, ogsaa nedsat af Videnskabernes Selskab, har i adskillige Aar arbejdet med at oplede alle Danica i Udlandets Biblioteker; dette Arbejde faar nu sit naturlige Supplement gennem den sidst nedsatte Kommission. England har forlængst haft »The Royal Commissioners for Historical Manuscripts« og har siden 1869 i en næsten uoverskuelig Række af Bind gjort en Rigdom af private Papirer til-

gængelige for den historiske Forskning. Den danske Kommission stiller sig en beskednere Opgave og vil kun gennem en Registrering af de private Arkiver skaffe Oplysning om, hvilke historiske Kilder, der er bevarede, og hvor de findes. Af de Registraturer, som bliver Resultatet af Kommissionens Arbejder, modtager Arkivbesidderen et Eksemplar, medens et andet deponeres i Kommissionens Arkiv og gøres tilgængelig for den historiske Forskning i den Udstrækning og efter de Regler, vedkommende Arkivbesidder fastsætter. En kort Beretning om Kommissionens Virksomhed offentliggøres i Oversigten over Videnskabernes Selskabs Forhandlinger.

Den første Beretning, om Kommissionens Virksomhed i 1923, er nu fremkommet og viser, at Arbejdets Rammer er tilrettelagt. Da Kommissionen selvfølgelig kun kan naa et heldigt Resultat, hvis dens Bestræbelser møder Interesse og Støtte navnlig hos Landets Godsejere, har den ønsket og ogsaa faaet nedsat et stort Udvalg af private Arkivbesiddere, der vil staa Kommissionen bi med Raad og Daad og overfor deres Standsfæller virke som en Garanti for, at deres særlige Interesser bliver varetaget. Dette Udvalg har faaet følgende S sammensætning: Hofjægermester Lensgreve F. Ahlefeldt-Laurvig (Tranekær), Hofjægermester Baron H. Berner-Schilden-Holsten (Langesø), Kammerherre Greve A. Brockenhuus-Schack (Gram), Hofjægermester J. Bruun (Stenalt), Kammerherre Hofjægermester Cederfeld de Simonsen (Erholm), Godsejer F. Dahl (Moesgaard), Baron H. Gyldenkrone, Hofjægermester N. E. Hofman-Bang (Hofmangave), Kammerherre Hofjægermester N. Juel (Krabbesholm), Fru Enkekammerherreinde E. Juel (Hverringe), Kabinetssekretær Kammerherre A. Krieger, Proprietær K. Røhr Lauritzen (Demstrupgaard), Apoteker P. de Neergaard (Aunbjerg), Kammerherre Lensgreve F. C. C. Raben-Levetzau (Aalholm), Kammerherre Lensbaron Otto Reedtz-Thott (Gaunø), Nationalbankdirektør Kammerherre Lensbaron Hans Rosenkrantz (Rosenholm), Godsejer Chr. Rotthøll (Børglum Kloster), Godsejer cand. jur. Scavenius (Klintholm), Amtmand Hofjægermester Lensgreve O. D. Schack (Schackenborg), Hofjægermester Lensgreve Christen Scheel (Gl. Estrup), Kammerherre Lensgreve C. G. J. W. Scheel-Plessen (Selsø), Godsejer V. Steensen-Leth (Steensgaard), Landsarkivar G. L. Wad, Amtmand Kammerherre Axel Vedel, Kammerherre Baron J. Wedell-Neergaard (Svenstrup) og Hofjægermester, Baron F. Zytphen-Adeler (Dragsholm).

Dette Udvalg afholdt konstituerende Møde 13. December 1923, hvor Sagen blev drøftet, og der blev nedsat et mindre

Arbejdsudvalg, bestaaende af Kammerherre Lensbaron Hans Rosenkrantz, Hofjægermester Baron H. Berner-Schilden-Holsten og Kammerherre Baron J. Wedell-Neergaard.

Det praktiske Arbejde har Kommissionen paabegyndt i Løbet af 1924.

Axel Linvald.

Af den store *Christianias Historie*, som i Anledning af Byens 300-aarige Jubilæum udgives af Christiania Kommune (i Hovedkommission hos J. W. Cappelen) er 1924 udkommet et mægtigt 4. Bind omhandlende Byens Historie 1814—77 og forfattet af S. C. H a m m e r. Det foreliggende Bind skildrer i livlige Træk Byens Udvikling som norsk Hovedstad og gør ikke alene Rede for den egentlige kommunale Udvikling med dens store Mærkepæle, Vedtagelsen af Formandsskabsloven 1837 og Byudvidelsen 1877, men behandler ogsaa Byens Stilling i norsk indre Politik og forklarer dens Holdning overfor den nationale og kulturelle Udvikling. Særlig iøjnefaldende er Brydningerne mellem Smaabyens loyale Følelser overfor Dynastiet, den norske Selvstændighedstrang og Misfornøjelsen med Unionen. Med særlig Interesse vil en Dansker læse Beretningen om Borgerskabets Stilling til Skandinavismen. Ved Siden af behandles udførligt Byens Vækst og topografiske Udvikling og dens sociale Forhold, som oftest prægede af gode økonomiske Kaar i Overklassen, fattige og fortrykte Forhold i Underklassen. Særlig viser Forfatteren Blik for Embedsstandens og Handelspatriciatets indbyrdes Stilling og giver livlige Billeder af det daglige Liv som af Fester og Glanspunkterne i Byens Historie. Mere end det ellers er almindeligt i historiske Fremstillinger har Forfatteren med Flid og ogsaa med Udbytte gennemplojet Datidens Aviser og derfra hentet mangfoldige Træk og Øjebliksbilleder. Derimod skorter det ham paa Overlegenhed i Behandlingen og Evne til at fastholde Hovedlinjerne i den politiske og økonomiske Udvikling.

Forlaget har givet Værket en pragtfuld Udstyrelse med ikke mindre end 230 Billeder, Gengivelser af Prospekter fra det gamle Christiania, samtidige Billeder af Begivenheder i Byens Historie etc.

Ax. L.

Spørgsmaalet om Vinlandsrejserne er i G. M. Gathorne-Hardys Bog fra 1921: *The Norse Discoverers of America. The Wineland Sagas Translated and Discussed* taget op til en grundig og alsidig Behandling. Forfatteren viser sig at være godt inde i Litteraturen, som han benytter selvstændigt og med Kritik. Han giver en fortræffelig Oversigt over de foreliggende Proble-